

ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไร
ของบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย

The Relationship between Tax Planning and Earnings
Management of Public Limited Company in Thailand

อโนทัย พลปานุมาศ^{1*} สัตยา ตันจันทรพงศ์² รัชเนีย บังเมฆ² และกุลชญา แวนแก้ว²
Anothai Polpanumas^{1*}, Sathaya Thanjunpong², Ratchaneeya Bangmek²
and Kulchaya Waenkaeo²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

² ผศ.ดร., สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

¹ Graduate Student, Master of Accountancy, Accountancy, Faculty of Business Administration, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

² Asst. Prof. Dr., Accountancy, Faculty of Business Administration, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: anothaipol@gmail.com

(Received: March 26, 2020; Revised: August 5, 2020; Accepted: August 21, 2020)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทมหาชนจำกัดที่มีลำดับสูงสุด 100 บริษัทแรก จัดอันดับโดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งแบ่งตามรายได้ สินทรัพย์ กำไร และตามทุนจดทะเบียน โดยรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2561 จำนวน 414 ตัวอย่าง โดยตัวแปรอิสระ ได้แก่ การวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงและอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวมตัวแปรตาม ได้แก่ การจัดการกำไรซึ่งวัดจากรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร โดยใช้ตัวแบบของ Kothari et al., (2005)[1] เพื่อนำไปวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษี (วัดค่าจาก TAX/ASSET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร แสดงให้เห็นว่า บริษัทที่มีการวางแผนภาษีเพื่อลดภาษีเงินได้นิติบุคคล รวมทั้ง การจัดการกำไรเพื่อให้บริษัทมีผลประกอบการที่ดีขึ้น นอกจากนี้ บริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) การวางแผนภาษีมีผลต่อการจัดการกำไรมากกว่าบริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียในการตัดสินใจ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายทางภาษีของหน่วยงานของรัฐ

คำสำคัญ: การวางแผนภาษี การจัดการกำไร บริษัทมหาชนจำกัด

Abstract

The purpose of this research article is to study a relationship between tax planning and earnings management of public limited company in Thailand. The samples comprise of 100 top public limited companies ranked by the Department of Business Development (DBD), which can be divided according to income, assets, profit, and capital. The data was collected from the financial statements during the year 2016-2018. The samples comprise of 414 samples. Independent variable is tax planning that was measured by Effective Tax Rate (ETR) and the ratio of tax to total assets (TAX/ASSET). The dependent variable is earnings management measured by discretionary accruals following Kothari et al. (2005)'s model. Data analysis applied Multiple Regression Analysis. Overall, this study found that tax planning has positive relationship with earnings management. This indicates that company uses a tax planning as policy to reduce corporate income tax expenses and earnings management to make the company's profits higher. Moreover, the companies used service from large audit firm (BIG4) tax planning that has more impact earnings management than the companies that used service from small audit firm (NON-BIG4). This is useful for stakeholders to make a decision, and it can be used as a guideline for regulators to improve tax laws.

Keywords: Tax Planning, Earnings Management, Public Limited Company

บทนำ

ในประเทศไทย หลักเกณฑ์ทางบัญชีและหลักเกณฑ์ทางภาษีมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก วัตถุประสงค์อันดับแรกในการจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษี [2] อีกทั้งภาษีเป็นต้นทุนในการดำเนินงานจึงเป็นต้นเหตุให้ผู้บริหารมีแรงจูงใจในการบริหารเกี่ยวกับรายงานทางการเงินเพื่อให้ค่าใช้จ่ายทางภาษียลดลง [3] และเป็นสาเหตุให้มีการวางแผนภาษีขึ้น ผู้บริหารนำกลยุทธ์การวางแผนภาษีมาใช้เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายทางภาษีให้น้อยที่สุด ซึ่งกลยุทธ์การวางแผนภาษีโดยที่เจตนา เช่น ตั้งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกันเพื่อประกอบกิจการ การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่บริษัทกู้ยืมจากผู้ถือหุ้น กรรมการ หรือผู้ถือหุ้นส่วน การสร้างหลักฐานในการประกอบธุรกิจให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งประมวลรัษฎากร เป็นต้น รวมทั้ง กลยุทธ์การวางแผนภาษีโดยที่ไม่เจตนา เช่น การเลือกใช้นโยบายในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายทางภาษียลดลง ซึ่งจะส่งผลทำให้บริษัทมีกำไรสุทธิทางบัญชีและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานเพิ่มขึ้น หากบริษัทที่มีระบบบัญชีและระบบภาษีที่ดีจะทำให้บริษัทไม่ต้องเสียเบี้ยปรับเงินเพิ่มภายหลัง [4]

ลักษณะของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นบริษัทครอบครัว ผู้บริหารจึงมีอำนาจในการบริหารงานอย่างเต็มที่ ซึ่งผลตอบแทนของผู้บริหารมักผูกติดกับตัวเลขทางบัญชี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลตอบแทนที่ผู้บริหารต้องการ ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการเลือกใช้นโยบายทางการเงินตามเกณฑ์คงค้างหรือการเลื่อนการรับรู้กำไรหรือขาดทุนที่นำเสนอในงบการเงิน การปรับเปลี่ยนโครงสร้างรายการต่าง ๆ ของบริษัท เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการตัวเลขกำไรให้เป็นไปตามที่ผู้บริหารหรือบริษัทต้องการ [5] ถึงแม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก้ไขกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานรายงานทางการเงิน แต่การแก้ไขดังกล่าวไม่สามารถควบคุมให้พฤติกรรมในการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการเลือกใช้นโยบายหมดสิ้นไปได้ ดังนั้น การวางแผนภาษีจึงมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร เพราะผู้บริหารจะเลือกใช้นโยบายบัญชีและทำการวางแผนภาษีเพื่อประโยชน์แก่บริษัทและตนเอง โดยการทำให้กำไรทางบัญชีสูงขึ้นและกำไรทางภาษียลดลง เพื่อให้บริษัทมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น งานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรหลายฉบับได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับการจัดการกำไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yorke et al. [6] Marques, Rodrigues and Craig [7] พบว่า บริษัทที่มีการวางแผนภาษีจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร ขณะที่ผลวิจัยของ Warsono [8] พบว่า บริษัทที่มีการวางแผนภาษีจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษายังคงมีความขัดแย้งกันระหว่างความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจในการวางแผนภาษีและการจัดการกำไร เพื่อเป็นประโยชน์มากขึ้น ดังนั้น งานวิจัยในครั้งนี้จึงศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย เพื่อให้ทราบว่า การวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อีกทั้ง ในประเทศไทยบริษัทมหาชนจำกัดส่วนใหญ่นิยมใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า การใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรหรือไม่ อันเป็นที่มาของงานวิจัยนี้

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีทางเลือก (Trade-off Theory) อธิบายถึงต้นทุนที่เสียไปกับผลประโยชน์ที่ได้รับ (Cost vs. Benefit) โดยการเลือกใช้วิธีการทางการเงิน เช่น การก่อหนี้ (ดอกเบี้ยจ่าย) สามารถนำมาถือเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ เป็นต้น ขณะที่ การเพิ่มทุนจากผู้ถือหุ้น (เงินปันผลจ่าย) ไม่สามารถนำมาเป็นรายจ่ายในทางภาษีได้ อย่างไรก็ตาม หากบริษัทเลือกใช้วิธีการก่อหนี้จำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จะทำให้ได้รับประโยชน์ในทางภาษี แต่บริษัทอาจจะต้องเผชิญกับภาวะการล้มละลายที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน [9]

ทฤษฎีการบัญชีเชิงบวก (Positive Accounting Theory) ตามแนวคิดของ Watts and Zimmerman [10] ได้แบ่งสมมติฐานในการเลือกนโยบายของผู้บริหาร ออกเป็น 3 สมมติฐาน ได้แก่ 1. การให้ผลตอบแทน (Bonus Plan) สมมติฐานนี้เป็นการจัดการเกี่ยวกับแผนการให้ผลตอบแทนพิเศษแก่ผู้บริหาร โดยผูกติดกับผลการดำเนินงาน 2. สัญญาหนี้ (Debt Contracts) สมมติฐานนี้ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะรักษาสัดส่วนหนี้สินต่อทุน เพื่อมิให้เจ้าหนี้เข้ามาแทรกแซงการบริหารหรืออาจพิจารณาเงื่อนไขในการให้กู้ใหม่ อาจทำต้นทุนของบริษัทเพิ่มขึ้น และ 3. ต้นทุนทางการเมือง (Political Cost) สมมติฐานนี้เชื่อว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะใช้นโยบายทางการเงินบัญชีลดผลกำไรของบริษัทมากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก เนื่องจากบริษัทใดที่กำลังเอาเปรียบสังคม จะทำให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซง

การวางแผนภาษี (Tax Planning) เป็นแนวทางการปฏิบัติงานในอนาคตเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับภาษีอากรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยมุ่งเน้นให้การเสียภาษีอากรมีความถูกต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์วิธีการ และให้ผลจำนวนภาษีอากรที่ต้องชำระเป็นจำนวนที่น้อยที่สุด รวมถึง การหลบหลีกภาษี (Tax Avoidance) โดยใช้ช่องว่างของกฎหมาย [4] สำหรับการวัดค่าการวางแผนภาษีครอบคลุมทั้ง 2 รูปแบบ คือ 1) การวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี โดยใช้อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (Effective Tax Rate: ETR) คำนวณจากอัตราส่วนภาษีเงินได้ของงวดปัจจุบันต่อกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบกำไรขาดทุนและหมายเหตุประกอบงบการเงิน และ 2) การวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง โดยวัดจากค่าอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงิน [11] เพราะตัววัดค่านี้จะสะท้อนถึงค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ที่บริษัทต้องชำระ ซึ่งเกิดจากกำไรทางภาษีของงวดที่ปรากฏในรายงานทางการเงิน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ตัววัดค่าการวางแผนภาษีจากอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) และวัดจากค่าอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET)

ในส่วนของการจัดการกำไร (Earnings Management) เป็นกระบวนการในการปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีในรายงานทางการเงินให้เป็นไปตามที่ผู้บริหารต้องการหรือเพื่อให้แสดงผลการดำเนินงานตามที่กิจการต้องการ โดยเลือกใช้นโยบายบัญชีที่แตกต่างกัน หรือการเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีใหม่ เป็นต้น ส่วนแรงจูงใจในการจัดการกำไร เกิดจากผู้บริหารต้องการลดกำไรทางภาษีและเพิ่มกำไรทางบัญชี สะท้อนผลการดำเนินงานออกมาในงบการเงิน โดยการจัดการกำไรของผู้บริหาร สามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่ 1. เลือกใช้นโยบายการบัญชี และ 2. การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง (Accrual Transaction) ซึ่งวิธีแรกนั้น ผู้บริหารมักถูกจำกัดขอบเขตโดยข้อกำหนดของสภาวิชาชีพบัญชี เช่น มาตรฐานการบัญชี มาตรฐานรายงานทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวทำให้หลายงานวิจัยเลือกใช้การวัดการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างแทน ดังนั้น งานวิจัยในครั้งนี้ใช้ตัวแบบของ

Kothari, Leone and Wasley [1] วัดค่ารายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals: DAC) เนื่องจากเป็นที่นิยม [12] โดยรายการคงค้างใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร คือ รายการคงค้างที่ผู้บริหารสามารถควบคุมได้ เกิดจากการที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจต่อการเกิดรายการหรือใช้ดุลยพินิจผ่านนโยบายทางบัญชี รวมถึง ประเมินการทางบัญชีต่าง ๆ เพื่อจัดการตัวเลขกำไร [13]

ความแตกต่างระหว่างมาตรฐานการบัญชีและหลักการทางภาษี จะทำให้บริษัทสามารถเพิ่มรายการรายได้ทางบัญชีและลดรายการรายได้ทางภาษีในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกันได้ จึงทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี เช่น เงินปันผลรับ ถือเป็นรายได้ทางบัญชี แต่ได้รับยกเว้นไม่ต้องถือเป็นรายได้ในทางภาษี เป็นต้น ถ้าหากบริษัทสามารถทำอย่างนั้นได้จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของบริษัทว่าสามารถเอื้ออำนวยให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับรายงานทางการเงินและภาษีได้หรือไม่ [14] ความแตกต่างระหว่างมาตรฐานการบัญชีและหลักการทางภาษีที่เพิ่มช่องว่างมากขึ้น อาจเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารใช้สิ่งช่องว่างเหล่านี้ทำให้กำไรทางด้านบัญชีสูงขึ้นโดยไม่กระทบต่อกำไรทางด้านภาษี [15]

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรพบว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวก เชิงลบ หรือไม่สามารถสรุปทิศทางของความสัมพันธกับการจัดการกำไร ดังนี้

การวางแผนภาษีมีผลกระทบเชิงบวกกับการจัดการกำไร

Yorke et al. [6] ศึกษาผลกระทบของการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรที่มีผลต่อมูลค่าของบริษัท โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กานา โดยใช้ข้อมูลในระหว่าง ค.ศ. 2003-2012 ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษีมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการกำไร ทั้งการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรพยายามลดค่าใช้จ่ายภาษีให้น้อยที่สุด คุณภาพของการเปิดเผยภาษีช่วยลดปัญหาตัวแทนซึ่งช่วยลดการจัดการกำไร บริษัทที่มีภาระภาษีสูงมีแนวโน้มที่จะมีการจัดการกำไร ดังนั้น การวางแผนภาษีจึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร

Marques, Rodrigues and Craig [7] ศึกษาการวางแผนภาษีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจำกัดในประเทศโปรตุเกส โดยใช้ข้อมูลในระหว่าง ค.ศ. 2001-2002 ในการตรวจสอบการจัดการกำไร และเลือกใช้ตัวแบบวัดของ Modified Jones (1991) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถดถอยพบว่า ในโปรตุเกส แนวคิดของรายได้ที่ต้องเสียภาษีที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับรายงานรายได้ทางบัญชีถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดภาระภาษีของบริษัท รัฐบาลโปรตุเกสจึงได้ออกกฎหมายเพื่อแนะนำระบบการชำระเงินพิเศษในบัญชี (Special Payment on Account: SPA) โดยเก็บภาษีจากฐานรายได้ ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่มีอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงต่ำเฉลี่ยในอัตราสูงมีแนวโน้มที่จะมีการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น และทำให้รายงานรายได้ของบริษัทต่ำเพื่อเสียภาษีน้อยที่สุด ในทางกลับกันบริษัทที่มีอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงต่ำเฉลี่ยในอัตราที่ต่ำ จะใช้วิธีการกระจายกำไรเมื่อประเทศนั้นมีหลักการทางบัญชีและหลักการทางภาษีที่เป็นอิสระจากการกัน

การวางแผนภาษีมีผลกระทบเชิงลบกับการจัดการกำไร

Warsono [8] ศึกษาผลกระทบของสินทรัพย์ภาษีเงินได้รอตัดบัญชี ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้รอตัดบัญชี การวางแผนภาษีต่อการจัดการกำไรของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย (BEI) ที่ใช้ข้อมูลในระหว่าง ค.ศ. 2011-2015 รวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ บริษัท อสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย

ผลการศึกษาพบว่า สินทรัพย์ภาษีเงินได้รอตัดบัญชีเป็นผลบวกและมีนัยสำคัญต่อการจัดการกำไร ในขณะที่ค่าใช้จ่ายภาษีรอการตัดบัญชีและการวางแผนภาษีมีผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการกำไร การวางแผนภาษีไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร

Sulistianingsih [14] ศึกษาการวางแผนภาษีและการะภาษีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้ข้อมูลในระหว่าง ค.ศ.2014 ถึง 2017 ที่เผยแพร่ใน www.idx.co.id วิธีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีเชิงพรรณนา โดยรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ บริษัทในกลุ่มอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษีมีผลในเชิงบวกและไม่มีความสำคัญต่อการจัดการกำไร

Salah [17] ศึกษาผลกระทบของภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีและการวางแผนภาษีต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศอียิปต์ โดยใช้ข้อมูลในระหว่าง ค.ศ. 2011 ถึง 2017 วิธีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีเชิงพรรณนา โดยรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อียิปต์ ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษีไม่มีผลโดยตรงต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาครั้งนี้จึงทดสอบว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรหรือไม่ ซึ่งกำหนดสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1: การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร

การบริหารงานของผู้บริหารเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดนั้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียอื่น จะมีผู้สอบบัญชีเป็นตัวกลาง โดยทำหน้าที่ตรวจสอบหรือสอบทานงบการเงินของบริษัท พร้อมทั้งแสดงความเห็นต่องบการเงินว่า บริษัทได้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานอย่างเหมาะสมหรือไม่ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการกำไร ซึ่งงานวิจัยในอดีตพบว่า สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพราะ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) มีผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญ เป็นที่ยอมรับในระดับสากล จึงทำให้การนำเสนอข้อมูลทางการเงินนั้นมีคุณภาพสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Inaam [18] ที่พบว่า การใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) มีความแตกต่างกับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) ขณะที่ผลวิจัยของ Yasar [19] พบว่า ไม่พบความแตกต่างระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) และสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตพบว่า ยังมีความขัดแย้ง การศึกษาครั้งนี้จึงทดสอบว่า ในกลุ่มที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) และกลุ่มที่ใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรหรือไม่ จึงกำหนดสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 2: ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชนจำกัดที่ใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) และที่ใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4)

ระเบียบวิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย จำนวน 1,248 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 12 มิถุนายน 2562) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกบริษัทในข้อมูลจัดอันดับ 100 บริษัท แบ่งตามการจัดอันดับโดยกรมพัฒนา

ธุรกิจการค้า เรียงตามรายได้ สินทรัพย์ กำไร และตามทุนจดทะเบียนที่เรียกชำระแล้ว โดยศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2561 โดยยกเว้นบริษัทในกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มธุรกิจประกันภัย กลุ่มธุรกิจ ประกันชีวิตและกองทุนอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากบริษัทเหล่านี้มีโครงสร้างรายการทางการเงินที่แตกต่างจาก กลุ่มบริษัทโดยทั่วไป จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมีดังนี้

บริษัทมหาชนที่จดทะเบียนในกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในข้อมูลจัดอันดับ 100 บริษัท	400 บริษัท
(โดยแบ่งเรียงตามรายได้ สินทรัพย์ กำไร และตามทุนจดทะเบียนที่เรียกชำระแล้ว)	
หัก บริษัทที่มีรายชื่อเหมือนกัน	203 บริษัท
บริษัทที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจการเงิน และกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์	41 บริษัท
บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	18 บริษัท
กลุ่มตัวอย่าง	<u>138</u> บริษัท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย ข้อมูลงบการเงินของบริษัท ได้จาก เว็บไซต์กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เว็บไซต์ของบริษัทและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2561 มีข้อมูลตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 138 บริษัทและศึกษาระยะ เวลา 3 ปี จึงทำให้มีกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 414 ตัวอย่าง ซึ่งเพียงพอและมีขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 10 เท่าของ จำนวนตัวแปรในการวิเคราะห์ข้อมูล Hair et al. [20]

การวัดค่าของตัวแปร

การวัดค่าของตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามและตัวแปร ควบคุม ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ การวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่ กระทบกับกำไรทางบัญชีโดยจะวัดจากอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) คำนวณจากอัตราค่าใช้จ่ายภาษีต่อ กำไรก่อนหักภาษีเงินได้ และการวางแผนภาษีเพื่อให้ทั้งกำไรทางบัญชีและทางภาษีลดลงโดยวัดจากอัตราส่วน ภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) [11]

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การจัดการกำไร จะใช้ตัวแบบวัดค่ารายการคงค้าง โดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals: DAC) โดยใช้ตัวแบบของ Kothari et al., [1]

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variables) เป็นตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบริษัทที่มีความ สัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไร งานวิจัยในอดีตที่มีการศึกษามากแล้ว ประกอบด้วย ขนาดบริษัท ความเสี่ยงทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน การเติบโตของกิจการ สำนักงานสอบบัญชี และกลุ่มอุตสาหกรรม ดังนี้

3.1 ขนาดบริษัท (Firm Size: SIZE) วัดโดยลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

3.2 ความเสี่ยงทางการเงิน (Leverage: LEV) จะใช้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

3.3 ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) โดยวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Asset : ROA) คำนวณจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม

3.4 ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน (Capital Intensity: CAP) วัดจากอัตราส่วนของสินทรัพย์ ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม

3.5 การเติบโตของกิจการ (GROWTH) จะใช้อัตราการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์รวม โดยคำนวณจากยอดสินทรัพย์รวมปีปัจจุบันหักยอดสินทรัพย์รวมปีก่อน หาด้วยยอดสินทรัพย์รวมปีก่อน

3.6 สำนักงานสอบบัญชี (BIG4) ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (Dummy Variables) คือ (0,1) เป็นตัววัดโดยมีค่าเป็น 1 เมื่อให้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชี BIG4 ประกอบด้วย บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไย สอบบัญชี จำกัด (KPMG) บริษัท ดีลอยท์ ทูช ไร้มัทส์ ไชยยศ สอบบัญชี จำกัด (Deloitte) บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส เอพีเอเอส จำกัด (PWC) และบริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด (EY) และที่เหลือให้ค่าเป็น 0

3.7 กลุ่มอุตสาหกรรม (IND) ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (Dummy Variables) คือ (0,1) เป็นตัววัด แบ่งโดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการผลิต กลุ่มการบริการ กลุ่มการค้าส่งและค้าปลีก

ตารางที่ 1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวัดค่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องและตัวแปรควบคุม

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร	ตัววัด
การจัดการกำไร	EM	$DAC_i = (TA_i / A_{i-1}) - NDAC_i$ โดยแทนค่า $TA_i = (\Delta CA_i - \Delta Cash_i) - (\Delta CL_i - \Delta STD_i - \Delta TP_i) - \Delta DEP_i$
การวางแผนภาษี	TP	วัดค่าจาก ETR และ TAX/ASSET โดยรวบรวมข้อมูลจากภาษีเงินได้นิติบุคคลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน
อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง	ETR	วัดจากอัตราค่าใช้จ่ายภาษีต่อกำไรก่อนหักภาษีเงินได้ โดยรวบรวมข้อมูลจากงบกำไรขาดทุน
อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม	TAX/ASSET	วัดจากค่าอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม โดยรวบรวมข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงิน
ขนาดบริษัท	SIZE	วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม
ความเสี่ยงทางการเงิน	LEV	วัดจากค่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
ความสามารถในการทำกำไร	ROA	วัดจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม
ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน	CAP	วัดจากอัตราส่วนของสินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม
การเติบโตของกิจการ	GROWTH	วัดจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์รวม
สำนักงานสอบบัญชี	BIG4	ตัวแปรเทียม (0,1) โดยมีค่าเป็น 1 เมื่อให้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชี BIG4 ประกอบด้วย KPMG, Deloitte, PWC และ EY ที่เหลือให้ค่าเป็น 0
กลุ่มอุตสาหกรรม	IND	ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัด ซึ่งแบ่งตามกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ออกเป็น 3 อุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมการบริการ อุตสาหกรรมการค้าปลีกและค้าส่ง

ตัวแบบในการศึกษา

ตัวแบบในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชน จำกัดในประเทศไทย เขียนเป็นสมการดังนี้

$$EM_i = \beta_0 + \beta_1 TP_i + \beta_2 SIZE_i + \beta_3 LEV_i + \beta_4 ROA_i + \beta_5 CAP_i + \beta_6 GROWTH_i + \beta_7 BIG4_i + \sum_{k=1}^3 \beta_k IND_k + \beta_i YEAR_i + \epsilon_i$$

โดย EM_i = การจัดการกำไรโดยวิธีรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accruals) ของบริษัท i ปีที่ t วัดจากค่า $DAC_i = TA_i / A_{i-1} - NDAC_i$

TP_i = การวางแผนภาษีของบริษัท i ปีที่ t วัดจากค่า ETR และ TAX/ASSET

$SIZE_i$ = ขนาดของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

LEV_i = ความเสี่ยงทางการเงินของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

ROA_i = ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากกำไรจากการดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม

CAP_i = ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากสินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม

$GROWTH_i$ = การเติบโตของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์รวม

$BIG4_i$ = ใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัดสำนักงานสอบบัญชี 1 = BIG4 และ 0 = NON-BIG4

IND_k = ใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัดตามกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 3 อุตสาหกรรม

$YEAR_i$ = ใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัดตามจำนวนปีตั้งแต่ พ.ศ. 2559 - 2561

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ จากข้อมูลตารางที่ 2 พบว่า เมื่อแบ่งตามประเภทอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มการผลิตมี 177 ตัวอย่าง กลุ่มการบริการมี 177 ตัวอย่าง และกลุ่มการค้าส่งและค้าปลีกมี 60 ตัวอย่าง ในภาพรวมมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 414 ตัวอย่าง นอกจากนี้ มีค่าเฉลี่ยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (EM) เท่ากับ 0.049 0.053 0.128 และ 0.060 ตามลำดับ รวมทั้ง มีอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.111 0.163 0.186 และ 0.140 ตามลำดับ และมีอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX / ASSET) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.008 0.010 0.010 และ 0.010 ตามลำดับ (ค่า ETR และ TAX/ASSET มีค่าต่ำแสดงว่า มีการวางแผนภาษีสูง) ในภาพรวมค่าเฉลี่ยของขนาดของบริษัทวัดจาก Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวม 10.490 กลุ่มการค้าส่งและค้าปลีกมีความเสี่ยงทางการเงินสูงสุดเท่ากับ 0.625 กลุ่มผลิตมีความสามารถในการทำกำไรสูงสุดเท่ากับ 0.058 และมีระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนสูงสุดเท่ากับ 0.434 ส่วนกลุ่มการบริการมีการเติบโตสูงสุดเท่ากับ 0.071

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

ตัวแปร	กลุ่มการผลิต (n = 177)		กลุ่มบริการ (n = 177)		กลุ่มการค้าส่งและค้าปลีก (n = 60)		รวม (n = 414)	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
EM	0.049	0.277	0.053	0.119	0.128	0.220	0.060	0.215
ETR	0.111	0.169	0.163	0.158	0.186	0.465	0.140	0.233
TAX/ASSET	0.008	0.014	0.010	0.010	0.010	0.011	0.010	0.012
SIZE	10.413	0.755	10.621	0.537	10.340	0.574	10.490	0.653
LEV	0.482	0.244	0.530	0.214	0.625	0.171	0.310	0.229
ROA	0.058	0.107	0.038	0.123	0.046	0.101	0.520	0.226
CAP	0.434	0.207	0.212	0.205	0.251	0.193	0.050	0.113
GROWTH	0.042	0.169	0.071	0.178	0.047	0.314	0.060	0.200

หมายเหตุ : EM = วัดค่าจากรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร [6] , ETR = วัดค่าจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อกำไรก่อนหักภาษีเงินได้, TAX/ASSET = วัดค่าจากอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม, SIZE = วัดค่าจากลอการิทึมของสินทรัพย์รวม, LEV = วัดค่าจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม, ROA = วัดค่าจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม, CAP = วัดค่าจากสินทรัพย์ประเภทที่ดินอาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม, GROWTH = วัดค่าจากสินทรัพย์รวมปีปัจจุบันหักยอดสินทรัพย์รวมปีก่อนหารด้วยยอดสินทรัพย์รวมปีก่อน (ใช้อธิบายตารางที่ 3-5)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation Analysis)

ตัวแปร	ETR	TAX/ASSET	SIZE	LEV	ROA	CAP	GROWTH	BIG4
EM	0.053	0.264**	0.230**	-0.133**	0.338**	0.021	0.199**	0.215**
ETR		0.240**	0.095	0.046	0.079	-0.087	-0.039	0.068
TAX/ASSET			0.085	-0.155**	0.515**	-0.084	-0.055	0.235**
SIZE				0.156**	0.186**	0.156**	0.140**	0.280**
LEV					-0.255**	0.031	0.014	0.173**
ROA						0.075	0.117*	0.312**
CAP							-0.054	-0.032
GROWTH								0.085

หมายเหตุ: ***,** และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) สำหรับค่าตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง 414 ตัวอย่าง ในการอธิบายผลการศึกษากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่าง TAX/ASSET

กับ ROA ที่มีค่าสูงสุด 0.515 ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เกิน ± 0.7 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน แต่ไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา (Multicollinearity) [18]

ตารางที่ 4 ผลของสมการถดถอยเชิงพหุคูณแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไร

ตัวแปร	ตัวแปรตาม = EM			
	ETR		TAX/ASSET	
	B	ค่าสถิติ t	B	ค่าสถิติ t
(Constant)	-0.463	-2.869***	-0.488	-3.053***
TP	0.019	0.464	2.556	2.709***
SIZE	0.055	3.381***	0.056	3.450***
LEV	-0.157	-3.318***	-0.148	-3.168***
ROA	0.384	4.000***	0.253	2.360**
CAP	0.023	0.465	0.033	0.693
GROWTH	0.158	3.268***	0.176	3.644***
BIG4	0.071	2.639***	0.064	2.381**
IND1	-0.115	-3.685***	-0.111	-3.592***
IND2	-0.111	-3.706***	-0.110	-3.724***
YEAR 61	0.040	1.703*	0.043	1.864*
YEAR 60	0.052	2.244**	0.056	2.436**
R Square		0.223		0.237
Adjusted R Square		0.202		0.216
Std. Error of the Estimate		0.192		0.191

หมายเหตุ: IND1 = กลุ่มการผลิต, IND2 = กลุ่มการบริการ, YEAR61 = พ.ศ.2561, YEAR60 = พ.ศ.2560 และ ***, ** และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า TP (TAX/ASSET) มีค่าเท่ากับ 2.556 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การวางแผนภาษี (TAX/ASSET) มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรในทางเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Positive Accounting Theory จากสมมติฐานต้นทุนทางการเมือง (Political Cost Hypothesis) และงานวิจัยของ Yorke et al. [6] และ Marques, Rodrigues and Craig [7] อาจเป็นเพราะประเทศไทยมีข้อแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากร ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกำไร (ขาดทุน) ทางบัญชีและกำไร (ขาดทุน) ทางภาษี จึงทำให้ผู้บริหารสามารถเลือกใช้นโยบายบัญชีและภาษีเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่ตนเอง ซึ่งเป็นไปได้ว่า ผู้บริหารเลือกวางแผนภาษี ที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง และจัดการกำไรทางบัญชี

เพื่อให้กิจการมีกำไรมากขึ้น สำหรับผลวิเคราะห์ข้อมูลการวางแผนภาษีที่วัดค่าด้วยอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) มีความแตกต่างจากอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) สามารถอธิบายได้ว่า การคำนวณค่า TAX/ASSET เก็บรวบรวมข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงิน ซึ่งแสดงผลการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของค่า ETR เก็บรวบรวมข้อมูลจากงบกำไรขาดทุน ซึ่งแสดงผลการดำเนินงานของบริษัทเป็นรายปี รวมทั้ง การจัดการกำไรในงบกำไรขาดทุนจะมากกว่าการจัดการกำไรในงบแสดงฐานะการเงิน หรืออาจเป็นเพราะงบแสดงฐานะการเงินสามารถตกแต่งตัวเลขได้ยากกว่างบกำไรขาดทุน [9] จึงอาจเป็นสาเหตุที่ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวจากการวางแผนภาษีที่วัดด้วยค่า ETR

ในส่วนตัวแปรควบคุม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า SIZE กับ EM (ที่วัดจากค่า ETR และ TAX/ASSET) จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่า 0.055 และ 0.056 ตามลำดับและมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ขนาดบริษัทที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Naz et al. [21] เนื่องจากบริษัทที่มีขนาดใหญ่จะมีผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจำนวนมากซึ่งอาจเป็นตัวกระตุ้นให้บริษัทมีการจัดการกำไรโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ยากที่จะระบุเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ถดถอยของค่า LEV กับ EM มีค่า -0.157 และ -0.148 ตามลำดับและมีนัยสำคัญ หมายความว่า ความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zamri et al. [22] เนื่องจากบริษัทที่มีสัดส่วนการก่อหนี้เพิ่มขึ้นจึงทำให้โอกาสในการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารลดลง รวมทั้ง พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า ROA กับ EM มีค่า 0.384 และ 0.253 ตามลำดับและมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan [23] เนื่องจากบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้น จะมีการจัดการกำไรที่เพิ่มขึ้นด้วย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า GROWTH กับ EM มีค่า 0.158 และ 0.176 ตามลำดับและมีนัยสำคัญ หมายความว่า การเติบโตของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen et al. [24] เนื่องจากบริษัทที่มีการเติบโตสูงจะพยายามลดการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้มีโอกาสดำเนินการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า BIG4 กับ EM มีค่า 0.071 และ 0.064 ตามลำดับและมีนัยสำคัญ หมายความว่า สำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inaam [18] เนื่องจากบริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีโอกาสที่ผู้บริหารใช้นโยบายในการจัดการกำไรที่เพิ่มขึ้น อีกทั้ง กลุ่มการผลิต กลุ่มการบริการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่า กลุ่มการผลิต กลุ่มการบริการมีการจัดการกำไรน้อยกว่ากลุ่มค้าส่งและค้าปลีก

ตารางที่ 5 ผลของสมการถดถอยเชิงพหุคูณแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไร โดยแบ่งตามสำนักงานสอบบัญชีแบ่งเป็น BIG4 และ NON-BIG4

ตัวแปรตาม: EM	BIG4				NON-BIG4			
	ETR		TAX/ASSET		ETR		TAX/ASSET	
	B	ค่าสถิติ t	B	ค่าสถิติ t	B	ค่าสถิติ t	B	ค่าสถิติ t
(Constant)	0.126	1.116	0.052	0.464	-1.064	-1.913*	-1.262	-2.158**
TP	0.022	0.983	2.124	3.758***	-0.023	-0.098	-4.662	-0.887
SIZE	-0.002	-0.212	0.004	0.334	0.119	2.070**	0.142	2.313**
LEV	-0.063	-2.197**	-0.067	-2.372**	-0.293	-1.609	-0.325	-1.769
ROA	0.645	9.471***	0.461	5.546***	0.002	0.008	0.042	0.148
CAP	-0.041	-1.503	-0.028	-1.040	0.250	1.010	0.225	0.917
GROWTH	0.124	4.503***	0.134	4.959***	0.337	1.448	0.314	1.353
IND1	-0.041	-2.294**	-0.040	-2.282**	-0.275	-2.003**	-0.269	-1.981**
IND2	-0.058	-3.324***	-0.059	-3.475***	-0.213	-1.629	-0.212	-1.669*
YEAR 61	0.028	2.182**	0.031	2.451***	0.109	1.036	0.118	1.129
YEAR 60	0.033	2.557***	0.037	2.893***	0.113	1.070	0.106	1.010
R Square	0.360		0.385		0.247		0.255	
Adjusted R Square	0.340		0.366		0.140		0.149	
Std. Error of the Estimate	0.097		0.095		0.382		0.380	

หมายเหตุ: IND1 = กลุ่มการผลิต, IND2 = กลุ่มการบริการ, YEAR61 = พ.ศ.2561, YEAR60 = พ.ศ.2560 และ ***,** และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 5 เมื่อแบ่งสำนักงานสอบบัญชี ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) และ สำนักงานบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) โดยในกลุ่มสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) ในการวางแผนภาษีวัดค่าจาก TAX/ASSET เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการวางแผนภาษีกับการจัดการกำไร มีค่าเท่ากับ 2.124 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัย Yorke et al. [6] และ Marques, Rodrigues and Craig [7] แต่เมื่อวัดค่าจาก ETR เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการวางแผนภาษีกับการจัดการกำไร มีค่าเท่ากับ 0.022 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะบริษัทที่วางแผนภาษี จะพยายามลดค่าใช้จ่ายภาษีให้ต่ำที่สุด เพื่อทำให้บริษัทมีกำไรเพิ่มขึ้น อีกทั้งเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน จึงนิยมใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4)

ในส่วนของตัวแปรควบคุมในกลุ่มดังกล่าว เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า LEV กับ EM (ที่วัดจากค่า ETR และ TAX/ASSET) มีค่า -0.063 และ -0.067 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zamri et al. [22] เนื่องจากบริษัทที่มีสัดส่วนการก่อหนี้สูงจะทำให้โอกาสในการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารลดลง นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า ROA กับ EM มีค่า 0.645 และ 0.461 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan [23] เนื่องจากบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้น จะมีการจัดการกำไรที่เพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า GROWTH กับ EM มีค่า 0.124 และ 0.134 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การเติบโตของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen et al. [24] เนื่องจากบริษัทที่มีการเติบโตสูงจะเลือกเปิดเผยข้อมูลเท่าที่จำเป็นเพื่อให้มีโอกาสในการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น อีกทั้ง กลุ่มการผลิต กลุ่มการบริการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร กล่าวคือ กลุ่มผลิตและกลุ่มการบริการมีการจัดการกำไรน้อยกว่าและกลุ่มค้าส่งและค้าปลีก

ในกลุ่มสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) ในการวางแผนภาษีวัดค่าจาก ETR และ TAX/ASSET เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการวางแผนภาษีกับการจัดการกำไร มีค่าเท่ากับ -0.023 และ -4.662 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การวางแผนภาษีไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร อาจเป็นเพราะบริษัทที่ใช้บริการกลุ่มสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) อาจใช้วิธีการวางแผนภาษีด้วยวิธีการอื่นนอกเหนือจากการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร เช่น การตั้งราคาโอน (Transfer Pricing) ระหว่างกิจการในกลุ่มบริษัท เป็นต้น จึงใช้บริการกลุ่มสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) เพื่อลดการถูกตรวจสอบ

ตัวแปรควบคุมในกลุ่มดังกล่าว เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า SIZE กับ EM จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่า 0.119 และ 0.142 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ขนาดบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Naz et al. [22] เนื่องจากบริษัทที่มีขนาดใหญ่มีผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่มากกว่าบริษัทขนาดเล็ก จึงอาจจัดการกำไรโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ยากที่จะระบุเพิ่มขึ้น อีกทั้งกลุ่มการผลิต กลุ่มการบริการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร กล่าวคือ กลุ่มผลิต และกลุ่มการบริการมีการจัดการกำไรน้อยกว่าและกลุ่มค้าส่งและค้าปลีก

สรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชนจำกัดในประเทศไทย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการจัดอันดับ 100 บริษัทโดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ที่ไม่รวมบริษัทกลุ่มธุรกิจการเงิน กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2561 และมีกลุ่มตัวอย่าง 414 ตัวอย่าง การวางแผนภาษีวัดค่าโดยใช้อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) สำหรับการจัดการกำไร วัดค่าจากรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารโดยใช้ตัวแบบของ Kothari et al., [1] และใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณพบว่า การวางแผนภาษี (วัดค่าโดย TAX/ASSET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แสดงว่า บริษัทที่มีการวางแผนภาษีจะมีการจัดการกำไรเพิ่มขึ้น นอกจาก

นั้นเมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) และสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (NON-BIG4) พบว่า บริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) มีการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางเลือก (Trade Off Theory) และงานวิจัยของ Inaam [18] กล่าวคือ บริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี (BIG4) จะมีรายการคงค้างทางบัญชีส่วนที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารสูงกว่าบริษัทที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี (NON-BIG4) เนื่องจากการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นอาจเป็นตัวกระตุ้นให้บริษัทมีการจัดการกำไรโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ยากที่จะระบุเพิ่มขึ้น

การนำไปใช้ประโยชน์

1. เป็นข้อมูลในการส่งสัญญาณให้แก่กลไกเกี่ยวกับการวางแผนภาษีและการจัดการกำไรของบริษัทมหาชนจำกัดเพื่อประโยชน์ต่อนักลงทุนสามารถคาดการณ์ผลตอบแทนจากการลงทุนได้ในอนาคตและผู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุน
2. เป็นประโยชน์ต่อกิจการ ในการจัดสรรเงินทุนและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีและภาษีอากร รวมทั้ง การว่าจ้างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งทางด้านบัญชีและภาษีอากร ซึ่งอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
3. เป็นประโยชน์ต่อกรมสรรพากร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายภาษีอากรและระเบียบวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีและภาษีในปัจจุบัน เพื่อลดช่องว่างระหว่างกำไรทางภาษีอากรและกำไรทางบัญชี

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาษีในอนาคต ควรใช้ข้อมูลภายในของบริษัทซึ่งอาจเกิดจากการสัมภาษณ์ ควบคู่กันกับงบการเงิน อันอาจจะสามารถอธิบายผลการวิจัยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. แม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้จะพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร แต่ในอนาคตควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น คุณลักษณะของผู้บริหารที่เป็นเพศหญิง ความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีหรือการเงินของผู้บริหาร หรือคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 163-197.
- [2] Ball, R., Robin, A., & Wu, J. S. (2003). Incentives versus standards: Properties of accounting income in four East Asian countries. *Journal of Accounting and Economics*, 36(1-3), 235-270.
- [3] Goncharov, I., & Zimmermann, J. (2006). Earnings management when incentives compete: The role of tax accounting in Russia. *Journal of International Accounting Research*, 5(1), 41-65.

- [4] Dyreng, S. D., Hanlon, M., & Maydew, E. L. (2008). Long-run corporate tax avoidance. *The Accounting review*, 83(1), 61-82.
- [5] Chansarn, T. (2015). The relationship between debt and earnings quality of listed companies in market for Alternative Investment (MAI) of Thailand. *BU Academic Review*, 14(1), 71-87
- [6] Yorke, S. M., Amidu, M., & Agyemin-Boateng, C. (2016). The effects of earnings management and corporate tax avoidance on firm value. *International Journal of Management Practice*, 9(2), 112-131.
- [7] Marques, M., Rodrigues, L. L., & Craig, R. (2011). Earnings management induced by tax planning: The case of Portuguese private firms. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20(2), 83-96.
- [8] Warsono. (2018). Deferred tax assets and deferred tax expense against tax planning profit management. Shirkah: *Journal of Economics and Business*, 2(2)
- [9] Modigliani, F., & Miller, M. H. (1963). Corporate income taxes and the cost of capital: A correction. *The American Economic Review*, 53(3), 433-443.
- [10] Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). Positive accounting theory: A ten year perspective. *Accounting review*, 65(1), 131-156.
- [11] Thanjunpong, S. (2014). The impact of good corporate governance on tax planning of listed companies in the stock exchange of Thailand. *Journal of accounting profession*, 10(28), 5-18.
- [12] Siriatsawas, W. (2013). What is role of accruals? Are accounting models able to detect earnings management?. *Journal of Accounting Profession*, 30(11), 66-77.
- [13] Salteh, H. M., Valipour, H., & Zarenji, S. S. N. S. (2012). Investigating the relationship between earnings management and weighted average cost of capital (WACC). *Business and Management Review*, 1(12), 28-38.
- [14] Frank, M. M., Lynch, L. J., & Rego, S. O. (2009). Tax reporting aggressiveness and its relation to aggressive financial reporting. *The Accounting Review*, 84(2), 467-496.
- [15] Phillips, J., Pincus, M., & Rego, S. O. (2003). Earnings management: New evidence based on deferred tax expense. *The Accounting Review*, 78(2), 491-521.
- [16] Sulistianingsih, R. D. P. (2019). How the effect of deferred tax expenses and tax planning on earning management?. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 8(2), 78-83.
- [17] Salah, W. (2019). Does deferred tax mediate the relationship between tax planning and earnings management?, 23(2), 65-85.

- [18] Inaam, Z., Khmoussi, H. L. I. O. U. I., & Fatma, Z. (2012). Audit quality and earnings management in the Tunisian context. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(2), 17-33.
- [19] Yasar, A. (2013). Big four auditors' audit quality and earnings management: Evidence from Turkish stock market. *International Journal of Business and Social Science*, 4(17), 153-163
- [20] Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. Pearson Education, New Jersey.
- [21] Naz, I., Bhatti, K., Ghafoor, A., & Husein, H. (2011). Impact of firm size and capital structure on earnings management: Evidence from Pakistan. *International Journal of Contemporary Business Studies*, 2(12), 22-31.
- [22] Zamri, N., Rahman, R. A., & Isa, N. S. M. (2013). The impact of leverage on real earnings management. *Procedia Economics and Finance*, 7, 86-95.
- [23] Hassan, S. U. (2013). Financial reporting quality, does monitoring characteristics matter? An empirical analysis of Nigerian Manufacturing Sector. *The Business & Management Review*, 3(2), 147-161.
- [24] Chen, X., Hu, N., Wang, X., & Tang, X. (2014). Tax avoidance and firm value: evidence from China. *Nankai Business Review International*.